

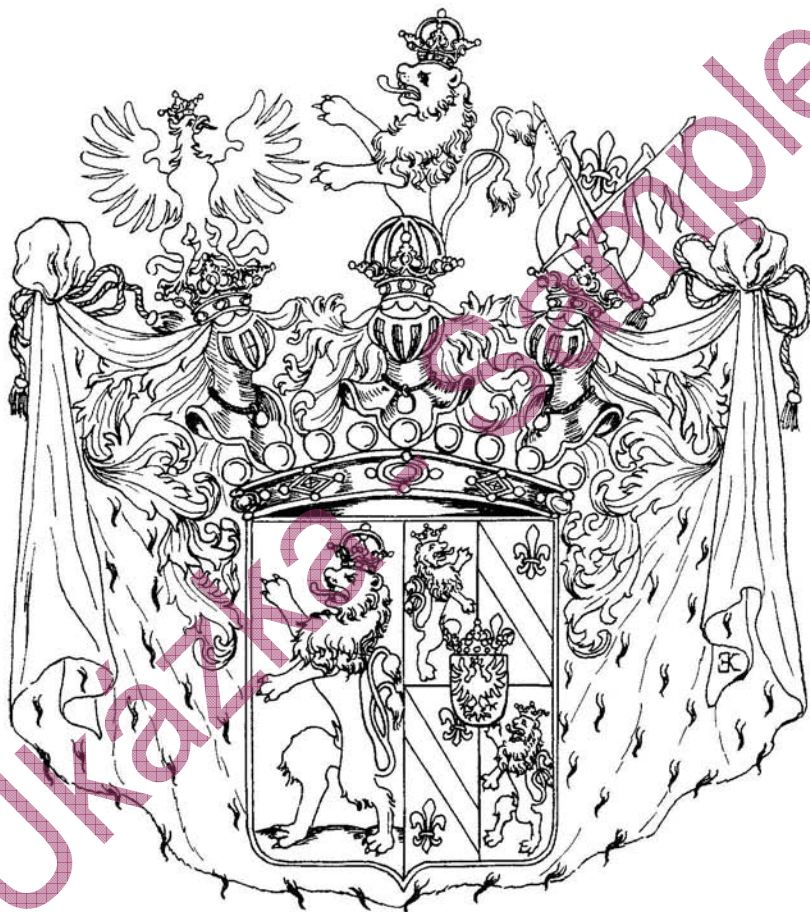
K OTÁZCE BARVY ŽEROTÍNSKÉHO ZNAKU

ERICH ŠEFCÍK

Žerotínský znak je velmi často v literatuře různě popisován, v obraze i v barvách, a to proto, že i dobová vyobrazení jsou nejednotná a vykazují značnou variabilitu. Zásadně je znakem Žerotínů štít s trojvrším a se lvem, který je na těchto pahorcích vztyčen nebo za nimi vyrůstá. Pole znaku je nejčastěji červené, najde se však i pole modré nebo stříbrné. Této variabilitě v barvách pole odpovídá variabilita ve zbarvení lva, jenž je většinou černý, avšak také zlatý nebo červený, pahorky bývají zelené nebo stříbrné, jak je tomu na portrétech Žerotínů ve Velkých Losinách.

Panuje všeobecně názor, že pro Žerotíny nebyly nikdy vytyčeny zásady, jaký obraz a v jakých barvách má ve znaku být, což svádělo i zkušené heraldiky k různým popisům žerotínského znaku. Takovýto názor je ovšem nepřesný, vlastně platí jenom do počátku 18. století. V roce 1706 byla totiž severomoravská větev Žerotínů, vlastníci zde statky Bludov, Velké Losiny a Viznberk (dnes Loučná), povýšena do říšského hraběcího stavu. V nobilitační listině nalezneme poprvé „úřední“ popis a vyobrazení žerotínského hraběcího znaku. Podruhé je znak popsán a vyobrazen v diplomu císaře Karla VI. z roku 1740, jímž císař povolil téže žerotínské větvi užívat přídomku svobodní pání z Lilgenau a s ním i odumřelého znaku tohoto rodu¹/; rozmnožil žerotínský znak o upravený znak lilgenavský²/.

Popis znaku z roku 1706: V červeném poli na třech stříbrných pahorcích vztyčený černý dvouocasý lev vpravo hledící s obloučkovou korunkou na hlavě a s červeným vyplazitým jazykem.

Kresba znaku Žerotínů
podle diplomu císaře Karla VI. z roku 1740

Popis znaku z roku 1740: Nazdél dělený štít pod hraběcí korunou; v pravé polovině modré na zelené půdě („auf einem grünen Grund“) vztyčený zlatý dvouocasý lev s rozzavenou tlamou, vyplazitým červeným jazykem a zlatou obloučkovou korunou na hlavě; levá polovice čtvrcená se zlatým středním štítkem, na němž je vpravo hledící rozkřídlený černý orel zlatě korunovaný a s červeným vyplazitým jazykem; v prvním a čtvrtém poli červeném vztyčený korunovaný zlatý lev dovnitř obrácený s rozzavenou tlamou, držící v předních tlapách černé žezlo, druhé a třetí pole modré se stříbrným kosmým pruhem, doprovazeným nahoře a dole stříbrnou heraldickou lilí; tři klenoty na korunovaných turnajských přilbách, na prostřední zlatý lev Žerotínů ze štítu, na pravé orel ze středního štítku lilgenavské púle, na levé mezi dvěma černými buvolími rohy stříbrná heraldická lilie a přes to zkřížená ratiště s praporci, vpravo zlatým a vlevo červeným; přikryvadla „vpravo černá, vlevo červená, po obou stranách však zlato-modrá“, vše obklopeno hermelínem podšitým pláštěm rubínové barvy.

Z těchto dvou dochovaných popisů Žerotínského znaku z novější doby je zřejmé, že jeho barvy i obraz nebyly stálé, ale podléhaly proměnám.

1/ Obě privilegia jsou uložena ve Státním oblastním archívu v Janovicích u Rýmařova ve fondu Rodinný archív Žerotínů - Bludov. Diplom z r. 1706 byl r. 1712 potvrzen i pro Království české.

2/ Ludovika Aloisie Vilemína z Lilgenau, manželka Jana Jáchyma ze Žerotína, byla poslední svého rodu a své statky ve Slezsku odkázala svému synu Janu Ludvíku hraběti ze Žerotína, příjemci císařského privilegia z r. 1740. Rodokmen hrabat ze Žerotína podal Erich Šefčík, Příspěvek ke genealogii hrabat z Žerotínů, svobodných pánů z Lilgenau. - Severní Morava. Vlastivědný sborník, roč. 23/1972, s. 40-44.

D o d a t e k r e d a k c e

Znakové pláště vznikly ve Francii v 17. století z čalounů erby zdobených a někdy držených nebo rozhrnovaných různými postavičkami, jež se nacházejí v poli pečeti suverénů již od 14. století. Znakový plášť byl vyhrazen suverénům a knížecím rodům, leč od 18. století mohly jej užívat v oblasti Svaté říše římské i některé staré rody s titulem říšských hrabat, jestliže k tomu obdržely povolení císaře, v Čechách např. Valdštejnové r. 1758 nebo náčelník rodu Harrachů na podkladě přiznaného práva na titul „Osvícenost“ kabinetním reskriptem z 21. září 1829. U znakových plášťů bývá pravidlem, že vyplývají zpod příslušné důstojenské koruny, ať už suveréna či knížecí anebo hraběcí. Naproti tomu znakový plášť u hraběcího erbu Žerotínů představuje určitý nezvyklý typ nevyplývající zpod důstojenské koruny, který však není výjimkou a je i jinde doložitelný, u něhož je znakový plášť jen přehozen přes přílby nad štítem. V příslušném diplomu pro Žerotíny z r. 1740 se praví, že „ob diesen beiden /alio loco: mit einer gräflichen Cron gezierten/ Schilden zeigen sich drei nacheinander stehende freie offene ritterliche gekrönte Turniere-Helm mit ihren anhangenden Kleinodien, dann zur Rechten mit einer schwartzen und zur Linken mit einer rot- oder rubin-, beiderseits aber gelb- oder gold-, dann blau- oder azur-farben Helmdecken bekleidet, dann mit einem rubin-farben und mit Hermelin gefütterten Mantel umgeben“. Plášť hraběcího erbu Žerotínského není tedy pod důstojenskou korunou, leč při jisté dovolené heraldické zkratce, když by byly vynechány přílby s klenoty a když by z těchto kusů byla zachována jen předepsaná obloučková koruna na prostředním helmu („eine gewölbte ausgeschnittene Cron“), dostane se obvyklý skutečný znakový plášť zpod koruny vyplývající. Tato ryze teoretickou úvahou odvozená podoba hraběcího erbu Žerotínů je podána na první straně obálky tohoto sešitu. VJS.

MEDIO TUTISSIMUS IBIS. (Střední cestou půjdeš nejbezpečněji.
Heslo Fridricha ze Žerotína na Bludově.)